

TİCARET ŞİRKETLERİNDE GENEL KURUL YAPILMAMASININ HUKUKİ VE CEZAI YAPTIRIMLARI

Fahri ÖZSUNGUR*

ÖZET

Genel kurulun tüzel kişi topluluklarının vazgeçilmez bir parçası olması, ticaret hayatındaki önemini vurgulamaya yetmez. Genel kurul ticaret şirketlerinin karar mekanizması olmasının yanı sıra varlıklarının dayandıkları en önemli organdır. 6102 sayılı TTK ile getirilen yenilikler, genel kurulun önemini daha da artırmış ancak genel kurulun yapılmaması durumundaki yaptırımların uygulanması açısından açık noktaları kapatmamıştır. Teoride mevzuata konulan hükümler, pratikte tam anlamı ile uygulama alanı bulamamıştır. Teori ve pratiğin bir araya gelmesi ve genel kurulun yapılmamasının açık bir yaptırıma tabi tutulması şirketlerin denetiminin artmasını, teorik yani salt yazıda ve kayıta kalan şirket tiplerinin azalmasını sağlayacaktır. Bu makalede, ticaret şirketlerinden özellikle anonim, limited ve kooperatif şirketlerinin genel kurul yapmamalarının hangi yaptırımlara bağlandığı mevzuat hükümleri çerçevesinde incelenmiş, denetim mekanizmasının çalıştırılması konusuna yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Genel kurul, hukuki yaptırım, cezai yaptırım, genel kurulda yaptırım, genel kurul yapılmaması

LEGAL AND PENAL SANCTIONS FOR THE FAILURE OF HOLDING GENERAL ASSEMBLIES AT TRADING COMPANIES

ABSTRACT

The importance of general assemblies, which are inevitable parts of legal entities, can not be overemphasized for the world of commerce. In addition to being the decision mechanism for trading companies, general assemblies are the most important organ which form their basis. Reforms introduced with the Turkish Commercial Code number 6102 further increased the importance of general assemblies, but did not closed the gaps from the point of sanctions applied when general assemblies are not duly held. Provisions included in the legislation in theory could not be applied in full in practical terms. Bringing the theory and the practice together and applying clear sanctions for the failure to hold general assemblies would increase the level of control on companies and reduce the number of virtual companies which only exist on the paper. In this paper, sanctions applied for trading companies when general

* Av., Adana Ticaret Sicili Müdür Yardımcısı, E-Posta: ticaretsicili@gmail.com.

assemblies are not held were reviewed particularly for joint incorporated companies, limited companies and cooperative companies, and the issue of operating related control mechanisms were studied.

Keywords: *General assembly, legal sanction, penal sanction, general assembly sanction, failure to hold general assembly*

GİRİŞ

Ticaret şirketlerinde genel kurul, ticaret hukuku ve tüzel kişilik açısından önem arz eden organlardan biridir. Genel kurul, tüzel kişiliğin özelliklerinden biri olan organ yapısının temel taşlarını oluşturur. Ticaret şirketlerinin, hukuk süjesi¹ ve tüzel kişi olmalarının hukuki sonucu olarak genel kurul toplantılarını yapması gerekmektedir. Ancak genel kurul, tüzel kişi olmanın kendisine yüklediği görevleri yerine getirmeyebilir ya da toplantıya çağrılmayabilir. Genel kurul, mevzuat hükümlerine uygun olarak toplanmadığı veya genel kurul toplantısı için gerekli çağrılar yapılmadığı durumlarda, bu durumlara sebebiyet veren sorumlu kişiler hakkında hukuki ve cezai yaptırımların uygulanması ticaret hukuku açısından bir gerekliliktir.

6102 sayılı TTK'da genel kurul yapılmamasının hukuki ve cezai yaptırımları² kesin sınırlar içerisinde öngörülmemiştir. Genel kurulun toplanmaması ya da toplantıya çağrılmaması şirket içi ya da dışındaki diğer kişileri olumsuz yönde etkileyebilecek, bazı zararların oluşmasına sebebiyet verebilecektir. Ekonomik hayatın istikrarlı bir şekilde ilerlemesi şirketlerin etkin ve sürekli³ olmasına bağlıdır. Bu bağlamda, genel kurulun herhangi bir sebeple ya da toplantıya çağrılmaması sonucu yapılamaması ekonomik hayatın istikrarlılığını etkileyebileceğinden, bu duruma bağlanmış olan hukuki ve cezai yaptırımların sınırlarının mevzuat hükümleri çerçevesinde tespiti gerekmektedir.

I.Kavram

“Genel kurul”, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile kooperatiflerdeki genel kurulu ve şahıs şirketlerindeki ortaklar kurulunu ifade etmektedir. Bu tanımlama TTK m. 135/1’ de az

¹ İsviçre hukukunda hukuk süjesi “Sujets/Rechtsträger/soggetti guiridici” olarak ifade edilmektedir.

² Anonim şirketlerde hukuki ve cezai sorumluluk durumları için Bkz., Karahan, ss.781-817.

³ Belirttiğimiz “Sürekli”, şirket sözleşmesi ile belirlenmiş, mevzuat ile ya da yargı kararları ile sınırlanmış olan süre içerisindeki ticari akışın ve hukuki statünün sürekliliği durumudur.

sonra da bahsi yapılacağı üzere belirli konularla ve hükümlerle sınırlı olarak yapılmıştır. Aynı madde hükmüne göre, genel kurul gerektiğinde ortakların tümünü ifade etmektedir. 6102 sayılı TTK 135 inci madde gerekçesinde, “genel kurul” kavramının şahıs şirketlerinde kullanılan bir kavram olmadığı ancak TTK m. 134 ila 194 üncü maddelerde ortaklar kurulunu ya da ortakların tümünü ifade ettiği açıklanmıştır. Bu yoldan hareketle gerek kanun metni gerekse gerekçesi, “genel kurul” kavramının hangi şirketler için kullanılacağı konusunda yeterli açıklamalar vermemektedir. Ayrıca TTK m. 135/1’de ifade edilen “gerektiğinde ortakların tümünü” ifadesinin hangi gereken durumlar olduğu da açıklığa kavuşturulmuş değildir. Tamamen yoruma açık olan bu ifade ile “genel kurul” kavramının sınırları tam olarak çizilmemiş aksine açık bırakılmıştır.

TTK m. 134 ila 194 arasında ticaret şirketlerinin birleşme, bölünme ve tür değişikliği işlemlerine ilişkin hükümlere yer verilmektedir. Ticari işletme ile ilgili birleşme ve tür değiştirme hakkında kıyas yolu ile uygulanacak hukuk kuralları da bu hükümler arasında yer almaktadır. Birleşme, bölünme ve tür değişikliği işlemleri ile ilgili olarak TTK m. 134 ila 194 arasında kooperatifler, sermaye şirketleri, kolektif ve komandit şirketler, şahıs şirketleri, ticari işletmelerden bahsedilmektedir. TTK m. 135/1’de “gerektiğinde ortakların tümünü.” ifadesi ile madde aslında ve gerekçesinde bahsi geçen “...134 ilâ 194 üncü maddelerde ortaklar kurulunu ve/veya ortakların tümünü, yani tüm ortakları da ifade etmektedir.” açıklamaları birbirleriyle örtüşüyor gibi görünse de kavram açıklamasında kanun metninde geçen kelime ile “genel kurul” kavramına ucu açık bir anlam yüklenmiştir. Zira bölünme, birleşme ve tür değişikliği işlemleri için “genel kurul” kavramı madde gerekçesi ile birçok ticari işletmeye işaret edilmiştir. Bu madde metni ile önce genel kurulun sınırları çizilmeye çalışılmış, sonrasında “gerektiğinde ortakların tümünü” denilerek madde gerekçesinden de öte bir anlam genişliği sağlanmıştır. Bu nedenle, madde gerekçesi ile madde metni arasında anlam genişliği bağlamında uyumsuzluk olduğu kanaatindeyiz. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 135 inci maddesinin birinci fıkrasında da belirtildiği üzere “Şirket”⁴ kelimesi “ticaret şirketleri”ne işaret etmektedir. Aynı kanunun 124 üncü maddesinin birinci fıkrasında ise “ticaret şirketleri”⁵, kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketleri ile sınırlanmıştır. Bu bağlamda, genel

⁴ Bkz., Göktürk, Kürşat, “Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Mayıs 2013, C. XVII, Sa. 1-2, (s. 631-662), s. 634 vd.

⁵ Bkz., Bilgili/Demirkapı, s. 51.

kurul kavramının ticaret şirketleri olan kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketleri ile sınırlandırılması gerektiği kanaatindeyiz.

II. İsviçre Hukukunda Genel Kurul Yapılmaması Durumunda Sorumluluk

“Sorumluluk”⁶ ana başlığı ile “Yönetim ve Tasfiye”⁷ başlığı altında düzenlenmiş olan CO Art. 754’ten 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na alınan mehz kanun metni TTK 553 üncü maddeyi oluşturmaktadır. TTK m. 553 hükmü 6762 sayılı kanunun 309 uncu maddesine⁸ karşılık gelen hükmünden farklılıklar göstermektedir. Belirgin farklılıklardan birisi, 6762 sayılı TTK m. 309 hükmü doğrudan ve dolaylı zararların her ikisine de uygulanabilir olmamasına karşın, 6102 sayılı TTK 553 üncü madde hükmü her ikisine de uygulanabilir bir hükümdür.⁹

İsviçre Borçlar Kanunu m. 754/1¹⁰ özellikle yönetim kurulu üyeleri, tüm yöneticiler, hissedarlar ve tasfiye yetkililerinin sorumlulukları ile ilgilidir. Madde metninde yönetim kurulu üyeleri ile yönetim ve tasfiye ile uğraşan/ilgili kişiler¹¹olarak çevrilebilecek metin İsviçre hukukunda geniş anlamda kullanılmaktadır. Bu sebeple, 6102 sayılı TTK m. 553 gerekçesinde,

⁶ Anılan kelime İsviçre Borçlar Kanunu’nda “Responsabilité” başlığı altında düzenlenmiştir.

⁷ Anılan kelime İsviçre Borçlar Kanunu’nda “Dans l’administration, la gestion et la liquidation” başlığı altında düzenlenmiştir.

⁸ Anılan madde hükmü “Şirketin 305, 306, 307 ve 308 inci maddelerde yazılı fiillerle ızzar edilmesi halinde, bundan, dolayısıyla zarar gören pay sahipleri ve şirket alacaklılarının dava hakları vardır. Ancak, hükümlenilecek tazminat şirkete verilir. Şirketin iflası halinde pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının haiz oldukları haklar iflas idaresine ait olur. Bu hususta İcra ve İflas Kanununun 245 inci maddesi hükmü caridir. Mesul olan kimselerin cümlesi aleyhinde şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde dava açılabilir. Mesul olan kimselere karşı tazminat istemek hakkı davacının zararı ve mesul olan kimseyi öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden itibaren beş yıl geçmekle müruruzamana uğrar. Şu kadar ki; bu fiil cezayı müstelzim olup Ceza Kanununa göre müddeti daha uzun müruruzamana tabi bulunuyorsa tazminat davasına da o müruruzaman tatbik olunur.” şeklindedir.

⁹ Aynı konuya ilişkin Bkz., Pulaşlı, s. 2033, 2014.; Kendigelen, s. 459.; Bilgili/Demirkapı, s. 650.; Karahan, s. 802.; Pulaşlı, s. 336, 2006.; Şener, s. 407.; Tekinalp, s. 238, 2011.; Tekinalp, s. 398, 2013.

¹⁰ CO Art. 754 madde metninin aslı “1 Les membres du conseil d’administration et toutes les personnes qui s’occupent de la gestion ou de la liquidation répondent à l’égard de la société, de même qu’envers chaque actionnaire ou créancier social, du dommage qu’ils leur causent en manquant intentionnellement ou par négligence à leurs devoirs.” şeklindedir.

¹¹ Anılan metnin aslı “Les membres du conseil d’administration et toutes les personnes quis’occupent de la gestion ou de la liquidation répondent à l’égard de la société,” şeklindedir.

“Yöneticiler” kelimesinin kullanılmasının daha doğru olduğu ifade edilmiştir. İsviçre hukukunda yönetim kurulunun sorumluluğu, hakları ihlal edilen hisse sahiplerine karşı tazminat yükümlülüğünü içerir. Yönetim kurulunun sorumluluğu, kasten ya da ihmali davranış ile mümkündür. Bu sorumluluk sadece yönetim kurulu ile sınırlı değildir. Yönetim ile ilgili herkes şirkete karşı, kasten ya da ihmali davranışları¹² ile verdikleri zararlardan sorumludur.¹³ Bu nedenle, İsviçre hukukunda yönetim ve tasfiye ile uğraşan kişiler, sorumluluğun yükleneceği kişi anlamında geniş düşünülmelidir.¹⁴

TTK m. 553’te “Kurucular” kelimesinden bahsedilmiş ancak bu kelimeye mehzaz kanun metninde yer verilmemiştir. Kurucuların sorumluluğuna ise İsviçre Borçlar Kanunu m. 753’te yer verilmiştir. İsviçre Borçlar Kanunu m. 753’te kuruluşa ilişkin sorumluluk ağırlık kazanırken, m.754’te ise yönetim ve tasfiye ile uğraşanların sorumlulukları belirgindir. İsviçre Borçlar Kanunu’nda yetkililerin sorumlulukları geniş anlamda kullanılmıştır. Ancak TTK m. 553’te ise sorumluluk, kanun ve esas sözleşme ile sınırlı tutulmuştur. 6102 sayılı TTK gerekçesinde ise kaynak İsviçre Borçlar Kanunu m. 753’te yer verilen “Yükümlerin ihlali” ifadesinin geniş anlamda olduğu ifade edilmiş, açık bir ifade olmadığı ve somutlaştırmadığı yönünden eleştirel bir bakış açısı geliştirilmiştir. Ancak yerel hukuk kurallarının ve esas sözleşmenin de öngöremeyeceği hukuki, teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişmeler meydana gelebilir. Değişen şartlar, sosyal, ekonomik ve siyasi politikalar yerel mevzuatların değiştirilmesini gerektirebilir. Böyle bir durumda mevzuat metinleri ile sorumluluk hukukunun çerçevesini şirketler hukuku yönünden bu şekilde çizmek hakların ihlaline ya da kaybına sebebiyet verebilir. Zira TTK m. 553/1’de belirtilen “Yöneticiler” kelimesinin yorumlanması 6102 sayılı TTK gerekçesinde öğretiyeye ve yargı kararlarına¹⁵ bırakılırken, sorumluluğun sınırlarının açıkça çizilmeye çalışılması kanaatimizce uygulama açısından

¹² Sorumluluğun kasti ya da ihmali davranışla mümkün olduğu hakkında Bkz., Fortmoser, Peter, “Aufgaben, Organisation und Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates: Teils bewährte, teils reformbedürftige Schweizer Lösung”, Der Schweizer Treuhänder 5/02, <http://www.fortmoser.ch/publications/articles/2002-aufgaben-st.pdf>, s. 488.

¹³ Oberson, Filiales suisses vs. Succursales suisses: Aspects juridiques et fiscaux., http://www.unige.ch/droit/mbi/upload/pdf/M_moire_MBL_-_Genevi_ve_Siffert.pdf, s. 32.

¹⁴ Sorumluluğun yükleneceği kişilerin geniş düşünülmesi gerektiği hakkında Bkz., Bertschinger, Urs, s. 10.; Jörg, Florian S., “Altes und Neues zum Konzerngesellschaftsrecht”, http://www.frogstyle.ch/froriep/download/Altes_und_Neues_zum_Konzerngesellschaftsrecht.pdf, s. 106.

¹⁵ Hükmün uygulanış tarzı ve hakimin takdir yetkisini kullanması için Bkz. Oğuzman/Barlas, s. 88.

çelişki doğuracaktır. Aynı şekilde, yöneticilerin tayini konusunda hukuk yaratma ihtimali daha yüksek olacak, sorumluluk sınırları açısından ise kanun ve esas sözleşmede hüküm olmayan fiili olgular karşısında hukuk yaratma durumu ortaya çıkacak ve her iki durum için farklı uygulamaların ortaya çıkması uygulama sorunlarını beraberinde getirecektir.

III. Alman Hukukunda Genel Kurul Yapılmaması Durumunda Sorumluluk

Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'na göre genel kurulun toplantısına çağırılı, yönetim kurulu yapar.¹⁶ Aksi sözleşme ile öngörülmemiş ise genel kurul toplantıları şirketin ticaret siciline tescilli merkez adresinde yılda en az bir defa yapılır.¹⁷ Genel kurul yapılmaması durumundaki sorumlulukların uygulama alanı bulabileceği hükümler aynı kanunun 117 nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre şirketin zararına hareket eden yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeleri, oluşan zararını ödemekle yükümlüdür. Tazminat istekleri aynı hükümle beş yıllık zamanaşımı süresine bağlanmıştır. Böylelikle AktG § 121/2'deki yükümlülüklerini kasten (vorsätzlich)¹⁸ yerine getirmeyerek genel kurulu toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri, genel kurulun toplanmaması sebebiyle oluşan zararlardan AktG § 117/1 gereği sorumludur.

Alman Ticaret Kanunu (Handelsgesetzbuch) altıncı bölümünde HGB Art. 331 ve devamı maddelerinde adli ve idari para cezaları¹⁹ düzenlenmiştir. “Bußgeldvorschriften” yani “Cezalar” başlığı altında düzenlenmiş olan HGB Art. 334'te bir kısım fiiller için cezai hükümler öngörülmüştür. Özellikle finansal tablolar ve defterlerin tutulmaması HGB Art. 331 ve 334 hükümleri gereği cezai yaptırımlara bağlanmıştır. Ancak genel kurulun toplanmamasının açık bir yaptırıma bağlandığı bir hüküm gerek Alman Ticaret Kanunu'nda gerekse Alman Paylı Ortaklıklar (Anonim Şirketler) Kanunu'nda bulunmamaktadır.

IV. Türk Hukukunda Genel Kurul Yapılmamasının Yaptırımları

Genel kurulun yapılmaması durumu, “aktif” ya da “pasif eylem” ile gerçekleşebilir. Aktif eylemde olağan ya da olağanüstü genel kurul

¹⁶ AktG § 121.

¹⁷ AktG § 121/5.

¹⁸ Kasten zarar verme hakkında Bkz., Bollmann, Christian-Friedrich, s. 26. Ayrıca Bkz., Friedrich, Marc A., s. 16.

¹⁹ Adli ve idari para cezası Alman Ticaret Kanunu'nda “Sechster Unterabschnitt Straf- und Bußgeldvorschriften Ordnungsgelder” şeklinde yer almaktadır.

toplantısı için önceden toplantı hazırlıkları yapılmıştır. Aktif eylemde toplantının yapılması hazırlıklara rağmen önceden ya da toplantı esnasında engellenmektedir. Toplantıya yapılacak bir fiili ya da terör saldırısı gibi suç unsuru taşıyan eylemler “aktif eylem”lerdir. Aynı şekilde toplantı gündem maddesinin ilanında yapılan bir usulsüzlük ya da sahtecilik ile genel kuruldan toplantıya katılacakların haberinin olmamasının sağlanması da aktif eyleme örnek verilebilir. Bu tip eylemlerin konusu açıkça suç unsuru taşıdığından ve Türk Ceza Kanunu’nda uygulama alanı bulduğundan, makalede pasif eylem üzerinde durulacaktır.

“Pasif eylem” bir hukuk süjesinin hiçbir etkili eylemi olmaksızın, kanun ve/veya sözleşme tarafından kendisine verilen yetkileri kullanmayarak gerçekleştirilmesi kanunla zorunlu hale getirilmiş olan hukuki bir işlemin yapılmasına sessiz kalması sonucunda ortaya çıkan durumdur. Görüleceği üzere pasif eylemin unsurları, “Hukuk süjesi”, “Kanun ve/veya sözleşme ile yetkinin verilmiş olması”, “Kanun ve/veya sözleşme ile verilmiş olan yetkinin hiç kullanılmaması”, “Gerçekleştirilmesi kanunla zorunlu hale getirilmiş olan hukuki bir işlem”dir. Pasif eylem, bir hukuk süjesi tarafından yapılması kanunla zorunlu bir hukuki işlemin gerçekleştirilmesine sessiz kalınması sonucu ortaya çıkan durumdur. Çok taraflı²⁰ bir hukuki işlem olan genel kurul kararının alınması için ilgilileri tarafından sessiz kalınması durumunda pasif eylem meydana gelecektir. Pasif eylemde, eylem hiç gerçekleştirilmez.²¹ Eylemin eksik gerçekleştirilmesi durumunda ise ihmalden bahsetmek mümkündür. Az sonra pasif eylemin hukuki²² ve cezai yaptırımları konusuna değinilecektir.

a. Genel Kurul Yapılmamasının Hukuki Yaptırımları

6102 sayılı TTK m. 409 hükmü anonim şirketlerin, 617 nci maddesi ise limited şirketlerin olağan genel kurul toplantılarının her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapmaları gerektiği hükümlerini içermektedir. Kooperatiflerin ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 45 inci maddesinde belirtildiği üzere her faaliyet dönemi sonundan itibaren altı ay içinde her yıl en az bir defa olağan genel kurullarını yapmaları gerekmektedir. Ancak

²⁰ Genel kurul kararının çok taraflı hukuki işlem olduğu yönündeki görüşü için Bkz., Pulaşlı, s. 709, 2014.

²¹ Hukuki olguların gerçekleşmesi öncesindeki bekleme durumu (Vorstufe des Rechts) için Bkz., Antalya, s. 46.

²² Tarafların birbirilerini fiilen doğru anlamamaları neticesinde ortaya çıkan olası hukuki uyuşmazlık durumunda sorunun “Yeni güven teorisi” ile çözülmesi konusunda Bkz. Eren, s. 154., Yavuz, s. 90, 111, 142, 446, 734, 1378.

bu toplantıların yapılmaması açıkça hiçbir yaptırıma bağlanmamıştır. Aynı şekilde şirket ortaklarının toplantıya çağrılmaması durumu ile ilgili de bir yaptırım açıkça öngörülmemiştir.

6102 sayılı TTK m. 530²³ da ve 636/2' de uzun bir süre zarfında şirketin gerekli organlarından birisi mevcut değilse ya da genel kurul herhangi bir şekilde toplanamıyorsa ve şirketin durumu mevcut yasal düzenlemelere uygun hale getirilmiyorsa, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi şirketin feshine karar verir. Böylelikle genel kurul yapılmaması asliye ticaret mahkemesince verilecek “*şirketin feshine ilişkin karar verme*” hukuki yaptırımına bağlanmıştır. Gerçekten de şirketin feshi, şirket ve şirket ortakları için büyük bir yaptırımdır.

Genel kurul yapılmamasının hukuki yaptırıma bağlandığını gösteren en önemli kanıtlardan birisi 6102 sayılı TTK m. 553²⁴ ve 644 üncü hükümleridir. Bu hükümlere göre anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri ile limited şirketlerde şirket müdürleri, genel kurulu toplantıya çağırılmamalarından²⁵ dolayı genel kurulun toplantı yapılmamasına sebebiyet verdikleri için, bu hükümler uyarınca, kanundan ve şirket sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlâl etmeleri nedeni ile ortaya çıkabilecek zararlardan dolayı sorumlu olacaklardır. Oluşan zararların tazmini için şirket, pay sahipleri ve şirket alacaklıları dava açabilecektir. Dava, kusurlarıyla kanundan ya da esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine

²³ Anılan madde metni “(1) Uzun süreden beri şirketin kanunen gerekli olan organlarından biri mevcut değilse veya genel kurul toplanamıyorsa, pay sahipleri, şirket alacaklıları veya Gümrük ve Ticaret Bakanlığının istemi üzerine, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi, yönetim kurulunu da dinleyerek şirketin durumunu kanuna uygun hâle getirmesi için bir süre belirler. Bu süre içinde durum düzeltilmezse, mahkeme şirketin feshine karar verir. (2) Dava açıldığında mahkeme, taraflardan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alabilir.” şeklindedir.

²⁴ Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğu başlığı altında düzenlenmiş olan 6102 sayılı TTK 553 üncü maddesinde “(1) Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar. (2) Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar. (3) Hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz; bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınmaz.” denilmektedir.

²⁵ Yönetim kurulu ve tasfiye memurunun genel kurulu toplantıya çağırılmaları konusunda Bkz. Şener, s. 444.

getirmeyerek genel kurulun toplanmamasına pasif eylemleriyle neden olan kurucu, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarına karşı açılacaktır. Aleyhine dava açılacak kurucu, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarına izafe edilebilecek tazmin miktarı ve bu kişilerin sorumlulukları, yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettiği ölçüdedir. Şirketin zarara uğraması durumunda TTK m. 555'e göre pay sahiplerinin her biri ve şirket, bu zararların tazminini isteyebilir. Pay sahipleri talep ettikleri tazminat tutarlarının şahıslarına ödenmesini talep edemezler. Bu tazminat tutarlarının ancak şirkete ödenmesi talep edilebilir. Pay sahibinin, şirketin uğradığı zararlar için açacağı davalarda, davaya dayanak olguların maddi ve hukuki sebeplerle desteklenmesi gerekmektedir. Dava konusunun ispata elverişli maddi sebepleri, tek başına davayı ispata yeterli olmayacaktır. Bu sebeplerin aynı zamanda hukuki sebepleri de içermesi gerekmektedir.

Genel kurul yapılmamasının hukuki yaptırıma bağlandığını gösteren diğer bir kanıt ise; sermayenin kaybı, borca batık olma durumu başlığı altında düzenlenmiş olan 6102 sayılı TTK m. 376 hükmüdür. Anılan hükme göre anonim şirketlerde son yıllık bilançodan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığında, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar. Son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı yönetim kurulunca anlaşılması halinde, derhâl toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer. Sona erme genel kurulun toplanmamasının hukuki yaptırımıdır.

Toplantının ertelenmesi başlığı altında düzenlenmiş olan TTK m. 420/2'ye göre azlığın istemiyle bir defa ertelendikten sonra finansal tabloların müzakeresinin tekrar geri bırakılmasının istenebilmesi için, finansal tabloların itiraza uğrayan ve tutanağa geçmiş bulunan noktaları hakkında, ilgililer tarafından, dürüst hesap verme ölçüsü ilkeleri uyarınca cevap verilmemiş olması şarttır. Birinci fıkra hükmüne göre, finansal tabloların müzakeresi ve buna bağlı konular, sermayenin onda birine, halka açık şirketlerde yirmide birine sahip pay sahiplerinin istemi üzerine, genel kurulun bir karar almasına gerek olmaksızın, toplantı başkanının kararıyla bir ay sonraya bırakılabilirken, ikinci fıkrada genel kurulun ertelenmesi belirli bir şarta bağlanmıştır. Böylece genel kurulun toplanmaması ikinci fıkradaki şartların varlığı yaptırımına bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında bir kelime eksikliği olduğunu da

belirtmek isteriz. Zira ikinci fıkranın ikinci cümlesinin başında geçen”....
geri bırakılmasının istenebilmesi,.....olması şarttır.” şeklinde olduğu
görölmektedir. Cümlede “*istenebilmesi*” kelimesinden sonra “*için*” kelimesinin
gelmesi gerektiği kanaatindeyiz.²⁶

Limited şirketlerin esas sermaye payının geçişini düzenleyen TTK m.
595/7’ye göre, ortaklar genel kurulunun onayına sunulan ve tarafların imzaları
noterden onaylı yazılı bir pay devri başvuru tarihinden itibaren en geç üç ay
içinde genel kurul tarafından reddedilmediği takdirde onay verilmiş sayılır.
Bu durum, ortaklar genel kurulunun limited şirketlerde en önemli karar organı
olmasına rağmen, toplanmaması ya da konu ile ilgili karar almamasını “Onay
vermiş sayılma” durumu ile hukuki bir yaptırıma bağlandığını göstermektedir.
Böylelikle genel kurul, toplanmaması sebebiyle pay geçiş işlemi onaylamaz
ise bu pay geçişi üç ayın sonunda onaylanmış sayılacak ve genel kurul
toplanmaksızın şirketi ilgilendiren önemli bir işlem kabul görmüş sayılacaktır.
Yani limited şirket, genel kurulun toplanmaması, toplantısız onay ile hukuki
bir yaptırımla karşı karşıya kalacaktır.

Denetçinin sorumluluğunu düzenleyen TTK 554 üncü maddesinde
denetçi ve özel denetçilerin sorumluluklarından bahsedilmiştir. Kanun metninin
birinci fıkrasında bir yandan “Şirketin ve şirketler topluluğunun yılsonu ve
konsolide finansal tablolarını, raporlarını, hesaplarını denetleyen denetçi ve
özel denetçiler. “ ifadesi kullanılırken diğer yandan “Kanuni görevlerinin
yerine getirilmesinde kusurlu hareket ettikleri takdirde.” ifadesi kullanılarak
cümle devam ettirilmiştir. Madde gerekçesinde sorumluluğun kusur ilkesine
bağlandığı ve şartları uyuyorsa teselsüle ilişkin TTK 557²⁷ nci maddenin
uygulanacağı ifade edilmiştir. Kanuni görevlerinin yerine getirilmesinde
kusurlu hareket ettikleri takdirde denetçiler hem şirkete hem de pay sahipleri
ile şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarar nedeni ile sorumludur. Dolayısı
ile genel kurulun toplanmaması ile ilgili kendisine kusur izafe edilebilecek ve
kanuni görevlerini yerine getirmemesinden kaynaklanan bir zarar doğmuş ise

²⁶ TTK m. 420/2 hükmü “Azlığın istemiyle bir defa ertelendikten sonra finansal tabloların mü-
zakeresinin tekrar geri bırakılmasının istenebilmesi (*için*), finansal tabloların itiraza uğrayan
ve tutanağa geçmiş bulunan noktaları hakkında, ilgililer tarafından, dürüst hesap verme ölçü-
sü ilkeleri uyarınca cevap verilmemiş olması şarttır.” şeklinde olmalıdır.

²⁷ (1) Birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları hâlinde, bunlardan her biri, ku-
suruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zar-
ardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur. (2) Davacı birden çok sorumlu kişiyi
zararın tamamı için birlikte dava edebilir ve hâkimin aynı davada her bir davalının tazminat
borcunu belirlemesini isteyebilir. (3) Birden çok sorumlu arasındaki başvuru, durumun bütün
gerekleri dikkate alınarak hâkim tarafından belirlenir.

bu durumda şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan dolayı denetçilerin sorumlulukları doğacaktır.

Yönetim kurulu üyesi, genel kurulun iznini almaksızın şirketle kendisi ya da bir başkası adına işlem yapamaz.²⁸ Genel kurulun izninin alınmaması şirkete, yönetim kurulu tarafından izinsiz yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürme hakkı verir. İşlemin batıl olduğunu ileri sürme hakkı sadece şirkette olup işlemin diğer tarafının böyle bir hakkı bulunmamaktadır. TTK m. 395/1'de düzenlenmiş olan bu hüküm ile yönetim kurulu üyesinin şirketle işlem yapma iznini almamış olması, şirkete işlemin batıl olduğunu ileri sürme hakkı vermesi yönünden yönetim kurulu üyesi aleyhine bir hukuki yaptırıma bağlanmıştır. Bu durumda izin alınmaması genel kurulun toplanmaması ile de mümkündür. Zira genel kurul yapılamaz ise izin de alınmaz. Böylece genel kurul toplanmadığı için yönetim kurulunun şirketle işlem yapma izni alamamış olması ve buna rağmen izinsiz işlem yapmış olması da aynı yaptırıma bağlanmıştır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda genel kurul yapılmaması bir kısım hukuki yaptırımlara bağlanmıştır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 43 üncü maddesi yönetim kurulu veya ana sözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetçiler kurulu, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptir. Bu sayılanların genel kurulu toplantıya çağırması durumunda, genel kurulu kooperatifin türüne göre ilgili Bakanlık toplantıya çağırma yetkisine sahiptir. Aynı kanunun 44 üncü maddesine göre dört ortaktan az olmamak koşulu ile ortak sayısının aşgari onda birinin isteği ile genel kurul toplantıya çağrılır. Bu görevi yönetim kurulu yerine getirmek durumundadır. İsteğin on gün içinde yerine getirilmemesi durumunda genel kurulun toplanmasını isteyenler kooperatifin ilgili olduğu bakanlığa başvurabilirler. Bakanlığın genel kurulu çağırması durumunda ise kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye müracaat edilerek genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izni alınabilir. Bu ihtimaller dahilinde genel kurul üç yıl olağan genel kurul yapmazsa, kooperatif 1163 sayılı kanunun 81/6 hükmü gereğince dağılır. Tüm anlatılanlar ışığında genel kurulun yapılmaması, aynı kanunun 43 ve 44 üncü maddeleri gereğince genel kurulun çağrılmasındaki yetkinin Bakanlığa ve mahkemeye geçmesi hukuki yaptırımına bağlanmıştır. Aynı şekilde 3 yıl olağan genel kurul yapılmaması da, 1163 sayılı yasanın 81/6 hükmü gereğince kooperatifin dağılması hukuki yaptırımına bağlanmıştır.

²⁸ Ortaklıkla işlem yapma yasağı konusunda Bkz., Tekinalp, s. 160, 2011.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62 nci maddesinde yönetim kurulunun sorumluluğu²⁹ düzenlenmiştir. Bu hükme göre “Yönetim Kurulu, kooperatif işlerinin yönetim(i)³⁰ için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. Yönetim Kurulu, kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanmasından ve işletme hesabiyle, yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur. Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.” denilmektedir. Burada düzenlenmiş olan hüküm aslında yönetim kurulunun genel kurulun toplantılarını denetimini de içermektedir. Bu hüküm genel kurulun olağan genel kurullarını yapması ve bu genel kurul tutanağını deftere işleme konusundaki sorumluluğunu kapsamaktadır. Ayrıca genel kurulun toplantıya çağırılmamasından dolayı kusuru oranında meydana gelen zararlar nedeni ile yönetim kurulunun sorumluluğu vardır. Yine 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 98 inci maddesinin yollaması ile Kooperatifler Kanunu'nda aksine açıklama bulunmayan durumlarda Türk Ticaret Kanunu'ndaki anonim şirketlere ilişkin hükümler uygulanacaktır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 63 üncü maddesinde ise genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırma olgusundan bahsedilmektedir. Bu hükme göre kooperatifin aczi halinde bulunduğunu kabul ettirecek ciddi sebepler varsa yönetim kurulu piyasada cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilançosu tanzim eder, Son yılın bilançosu veya daha sonra yapılan bir tasfiye bilançosu ya da ara bilançosu kooperatif mevcudunun, borçlarını artık karşılamayacağını belirtiyorsa, yönetim kurulu durumu kooperatif ilgilisi bakanlığa bildirir ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır. Bu hüküm aslında yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu düzenleyen 62 nci maddenin sorumluluk bağlamında devamı niteliğindedir. Olağan genel kurula çağırılmama ilişkin pasif eylem, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ek ikinci maddesinin ikinci fıkrası ile cezai yaptırımlara bağlanmışken, olağanüstü genel kurula çağırılmama ilişkin pasif eylem açık bir yaptırıma bağlanmamıştır. Diğer taraftan, yönetim kurulu üyeleri aynı kanunun 62 nci

²⁹ Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 832.

³⁰ Madde metnindeki “yönetim” kelimesi “yönetimi” şeklinde olmalıdır.

maddesi hükmü gereğince olağanüstü genel kurulu toplantıya çağırılmaları durumunda, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumlu olur ve suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılırlar.

Genel kurulda kararın alınamayacak olması, genel kurulun yapılamayacağı anlamına gelmez. Böyle istisnai duruma, tek kişilik anonim şirketlerde, tek ortağın yönetim kurulu üyesi olması ve bu üyenin genel kurulda ibra edilmesi durumu örnek olarak verilebilir.³¹ Oy hakkında yoksunluk durumlarını düzenleyen 6102 sayılı TTK 619 ve 436 ncı madde hükümlerine göre, limited şirketlerde herhangi bir şekilde şirket yönetimine katılmış bulunanlar ile anonim şirketlerde şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, ibraları ile ilgili kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamazlar. İbra, kanunla genel kurulun onayına bağlanmıştır. Genel kurul, kendi onayına bağlanan “İbra”nın oyların kullanılamaması nedeniyle alınamaması durumunda, ibraya karar vermeksizin, ibraya dair olgulara işaret ederek, gündemdeki diğer maddeleri görüşebilir. Şirkette tek ortak ve aynı ortağın yönetim kurulu ya da müdür olması durumunda ibra açıkça yapılmasa dahi, olağan genel kurulda finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, kârın kullanım şekli, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesi hususları görüşüleceğinden bu hususların görüşülmesi ve mevzuat ile şirket sözleşmesine aykırı bir durum bulunmaması karşısında ibra hukuken yapılmış sayılır.³² Tek kişilik şirketlerde ya da aynı sayıda görev yapan şirketlerin tüm ortaklarının müdür ya da yönetim kurulu üyesi olması sebebiyle bunların ibra edilememesi sorununa, bir çözüm bulunması gerekmektedir. İbrada bu kişilerin oy kullanmasının kısıtlanmış olması, bu tip istisnai durumlarda nasıl hareket edileceği yönünde kuşklar doğurmaktadır. Bu kuşkların giderilmesi, ibrada kendisi adına oy hakkını kullanmama durumunun ortadan kaldırılması ile mümkün olacaktır. Bu nedenle genel kurulda ibrası yapılacak yönetim kurulu üyesinin, aynı zamanda şirketin tek ortağı olması durumunda kanaatimizce ibranın yapılabilmesi gerekir. Sorunun bu şekilde çözülmesi, kurumsal

³¹ Böyle bir durumda, genel kurulda ibra yapılmamasının, ibranın verilmediği şeklinde nitelendirilmemesi gerektiği hakkındaki haklı görüş için Bkz., Tekinalp, s. 254, 2013.

³² Olağan genel kurul ve toplantı çeşitleri 28.11.2012 tarih 28481 sayılı RG.’de yayımlanmış olan Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik m. 5/a hükmünde ifade edilmektedir.

yönetim ilkelerinin³³ temelinde yatan süreklilik ve sürdürülebilirlik³⁴ esasına uygun düşecek, aynı şekilde şirket ile organlarının istikrarlılığı da sağlanmış olacaktır.

b. Genel Kurul Yapılmamasının Cezai Yaptırımları

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ek ikinci maddesinin ikinci fıkrasına göre genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 67 nci maddesine³⁵ aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Kooperatifi denetlemeye yetkili bakanlık, kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile memurları hakkında görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunabilir. Genel kurulun toplanmamasının doğal bir neticesi de denetçinin katılmaması durumunu oluşturduğundan, madde hükmündeki yaptırımı genel kurulun toplanmamasının dolaylı yaptırımı olarak ifade etmek mümkündür.

Genel kurul toplantı ve müzakere defteri³⁶, TTK m. 64/4' de belirtildiği

³³ Kurumsal Yönetim ilkeleri Alman hukukunda “Deutsche Corporate Governance Kodex” adıyla anılmaktadır. Anılan ilkelere Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu arasında işbirliği, şeffaflık, Raporlama ve Yıllık Mali Tabloların Denetimi gibi ilkeleri kapsamaktadır. İlkelerde özellikle yönetim kurulunun yükümlülükleri, işletmenin varlığını sürdürmesi, piyasa ekonomisine sürekli ve uygun bir değer kazandırmak vurgulanmıştır. Süreklilik ve sürdürülebilirlik, hesap verilebilirlik, eşitlik ve şeffaflık bu ilkelerin temelinde yatar. Bu ilkeler yerel ekonomi ve dış yatırımcı için güven ilişkisinin kurulmasını kolaylaştırmayı hedefler. Konu ile ilgili Bkz., Pulaşlı, s. 280, 2006.

³⁴ Anılan ilkelerin temelini ifade edildiği Alman Hükümet Komisyonu (Regierungskommission) tarafından sunulmuş olan Deutscher Corporate Governance Kodex'te yer alan “Präambel” yani “Önsöz” başlığı altındaki madde metni “Der Kodex verdeutlicht die Verpflichtung von Vorstand und Aufsichtsrat, im Einklang mit den Prinzipien der sozialen Marktwirtschaft für den Bestand des Unternehmens und seine nachhaltige Wertschöpfung zu sorgen (Unternehmensinteresse)” şeklindedir. Anılan madde metninde, yönetim ve denetim kurulunun yükümlülükleri açısından, piyasa ekonomisine ve sürdürülebilir şirket çıkarlarına uyum sağlamanın hedeflendiği ifade edilmiştir. Aynı düşünce ve görüşler için Bkz., Bürgers/Körber, s. 1277.

³⁵ Anılan kanun metninde “Denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar.” denilmektedir. Genel kurulun toplanmamasının doğal neticesi denetçinin de toplantıya katılmaması ya da katılmaması olduğundan, bu hükmü genel kurulun toplanmamasının dolaylı bir etkisi olarak görmek gerekir.

³⁶ 6102 sayılı TTK ile toplantı ve müzakere defterinin yönetim kurulu defteri gibi önemli bir işleve sahip olacağı yönündeki görüş için Bkz., Kendigelen, s. 307.

üzere ticari defterlerdendir. Cezai sorumluluk³⁷ hükümlerini düzenleyen TTK m. 562/5-c'ye göre ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi ya da TTK'ya uygun bir şekilde saklanmaması durumunda sorumlular, üçyüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır. Genel kurul toplantı ve müzakere defterine, yapılan genel kurulların tutanakları işlenir. Genel kurul toplantı ve müzakere defterini tutması, yıllık faaliyet raporunun ve kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, genel kurul toplantılarının hazırlanması ve genel kurul kararlarının yürütülmesi TTK m. 375/1-f'e göre yönetim kurulunun devredilemez, vazgeçilemez görev ve yetkileri arasında yer almaktadır. Bu yükümlülükler ve sorumluluklar birlikte düşünüldüğünde, genel kurulun hiç yapılmaması sebebiyle olağan genel kurulların deftere geçirilmemiş olması TTK m. 562/5-c'deki yaptırımı gerektirir. Genel kurulun kuruluştan itibaren hiç yapılmaması durumunda genel kurul ve müzakere defteri hiçbir kayıt içermeyeceğinden, genel kurulun yapılmaması yönetim kuruluna cezai yaptırımı gerektirecektir.

c. Genel Kurul Yapılmamasındaki Sorumlulukta Zamanaşımı

Genel kurul yapılmamasına sebebiyet veren ya da genel kurulu çağırarak görevli olanların görevlerini yerine getirmemelerinden dolayı oluşan sorumluluk durumunda, sorumlular aleyhine şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her hâlde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıllık zamanaşımı süresi içerisinde dava açılabilir. Fiil, eylemin niteliğine ve 5237 sayılı TCK'ya göre daha uzun bir dava zamanaşımını gerektiriyorsa, sorumluluk gereği açılacak tazminat davasına bu uzun zamanaşımı süresi uygulanır. Zamanaşımı ve yetkili mahkeme konuları TTK m. 560 ve 561'de düzenlenmiştir.³⁸

Sorumlulukta zamanaşımı, Kooperatifler Kanunu'nun 37 nci maddesinde de düzenlenmiştir. Ancak anılan hüküm genel kurul yapılmamasından ya da genel kurulun toplantıya çağrılmamasından kaynaklanan tazminat haklarına yönelik bir hüküm değildir. Bu hükme göre alacaklıların, ortakların şahsi sorumluluklarından doğan isteme hakları, daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmedikçe iflas işlemlerinin sona ermesinden başlayarak bir yıl süre ile alacaklılardan her biri tarafından ileri sürülebilir. Ortakların birbirine

³⁷ Cezai sorumluluk hükümleri için Bkz., Kendigelen, ss. 470-474.

³⁸ Bkz. Bilgili/Demirkapı, s. 172.

olan rücu hakları da bu hakka vücut veren ödemenin yapıldığı andan başlamak üzere bir yıl içinde zamanaşımına uğrar. Kooperatiflerin genel kurullarının yapılmamasından dolayı oluşacak zararlardan dolayı 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 98 inci maddesinin yollaması nedeni ile TTK m. 560/1'deki beş yıllık zamanaşımı süresi kooperatifler için de geçerlidir.

SONUÇ

Ticaret şirketlerinin genel kurullarını ya da ortaklar kurullarını yapmamaları durumunda hangi hukuki ya da cezai yaptırımlarla karşılaşılacağı konusunda mevzuatımızda çerçevesi çizilmiş açık bir hüküm mevcut değildir. Genel kurulların toplanmaması beraberinde ticari³⁹, sosyal, hukuki ve daha birçok yönden olumsuzlukları beraberinde getirebilir. Markalaşma yolunda ilerleyen, bilişim teknolojisinin gelişmesi ile birlikte değişen şartlara uyum sağlamaya çalışan şirketler, yatırımları ve aldıkları kararlar sayesinde ticari hayatı doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, genel kurulların şirket ile ilgili kararlarını almak üzere toplanmaması ticari hayat açısından büyük sorunları beraberinde getirebilecektir. Zira ekonomi halkasındaki bir zincirin kopması, diğer halkaları da etkileyecektir.

Ticaret şirketlerinden özellikle anonim, limited ve kooperatiflerin genel kurullarının herhangi bir sebeple yapılamamasının hukuki yaptırımlardan çok cezai yaptırımlara bağlanma gereksinimi vardır. Şeffaf, denetlenebilir ve açık bir yönetim için genel kurulun haklı bir gerekçe olmaksızın yapılmamasının çerçevesi çizilmiş ve açık cezai hükümlere bağlanması gerekmektedir. Ticari hayattaki güvenin salt ülke içi ekonomideki güven olarak algılanmaması gerekir. Zira çok uluslu şirketler dünya ekonomisinde hızlı bir şekilde yayılmakta ve bir çoğu ise uluslararası piyasada ülke adı ile anılmaktadır.⁴⁰ Bu nedenle ekonomi zincirinin temellerini oluşturan şirketlerin en önemli organlarından birisi olan genel kurullarının toplanmaması sebebiyle diğer tarafların veya şirketin uğrayacağı zararlardan dolayı cezai müeyyidelerin artırılması ve çerçevesi çizilmiş hükümlere⁴¹ bağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda genel kurulun toplanmamasının salt hukuki yaptırımlara bağlanması yeterli olmayacaktır.

³⁹ Tasarruf-yatırım ilişkisindeki dengesizliklerin ekonomik gerilemeye neden olduğuna dair açıklamalar sunan hızlandırıcı prensibi için Bkz. Parasız. s. 252.

⁴⁰ Bkz. Seyidoğlu s. 6.

⁴¹ Çerçevesi çizilmiş hükümlerden kasıt, tamamen sınırlandırılmış hükümler değildir. Zira sorumluluk hukukunu tamamen sınırlandırmak mümkün değildir.

KAYNAKÇA

ANTALYA, O. Gökhan, (2009). *Miras Hukuku*. İstanbul.

BERTSCHINGER, Urs. (2012). “*Führung und Verantwortung in der Aktiengesellschaft Aktuelle Fragen und Perspektiven für die Mitglieder des Verwaltungsrates und der Geschäftsleitung*”, Dike Verlag Zürich/St. Gallen 2012, Band 1: Versicherung in Wissenschaft und Praxis. St. Gallen.

BİLGİLİ, Fatih/Demirkapı, Ertan. (2013). *Şirketler Hukuku*. Bursa.

BOLLMANN, Christian-Friedrich. (1995). *Untersuchungen über das Spar-, Giro-, und Kreditwesen Der Schadenersatzanspruch gemäß § 317 AktG bei Schädigung der abhängigen Eine-Person-AG*, Duncker&Humblot, Berlin.

BÜRGERS, Tobias/Körber, Torsten. (2011). *Aktiengesetz*, 2. Baskı, C. F. Müller, Hamburg.

EREN, Fikret. (2013). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara.

FORTMOSER, Peter, “*Aufgaben, Organisation und Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates: Teils bewährte, teils reformbedürftige Schweizer Lösung*”, Der Schweizer Treuhänder 5/02. (ss. 485-493) 5 Haziran 2014 <http://www.forstmoser.ch/publications/articles/2002-aufgaben-st.pdf> adresinden erişildi.

FRIEDRICH, Marc A. (2002). D&O Liability: Die Haftung des Managements nach deutschem und US-amerikanischem Recht, Karlsruhe.

GÖKTÜRK, Kürşat. *Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Mayıs 2013, C. XVII, Sa. 1-2, (s. 631-662).

JÖRG, Florian S., “*Altes und Neues zum Konzerngesellschaftsrecht*”, (ss. 19-121) 06 Haziran 2014 http://www.frogstyle.ch/froriep/download/Altes_und_Neues_zum_Konzerngesellschaftsrecht.pdf adresinden erişildi.

KARAHAN, Sami. (2013). *Şirketler Hukuku*. Konya.

KENDİGELEN, Abuzer. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. İstanbul.

OBERSON, Xavier. (2010, 31 Ağustos). “*Filiales suisses vs. Succursales suisses: Aspects juridiques et fiscaux*”. (ss. 1-95) 08 Mayıs 2014

http://www.unige.ch/droit/mbl/upload/pdf/M_moire_MBL_-_Genevi_ve_Siffert.pdf adresinden erişildi.

OĞUZMAN, M. Kemal/Barlas, Nami. (2013). *Medeni Hukuk*. İstanbul.

PARASIZ, İlker. (2007). *Para Teorisi ve Politikası*. Bursa.

POROY, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin. (1993). *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*. İstanbul.

PULAŞLI, Hasan. (2014). *Şirketler Hukuku Şerhi*. Ankara.

PULAŞLI, Hasan. (2006). *Şirketler Hukuku Temel Esaslar*. Adana.

SEYİDOĞLU, Halil, (2001). *Uluslararası İktisat*. İstanbul.

ŞENER, Oruç Hami. (2012). *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*. Balçova.

TEKİNALP, Ünal. (2011). *Tek Kişilik Ortaklık I, Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık*. İstanbul.

TEKİNALP, Ünal. (2013). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. İstanbul.

YAVUZ, Cevdet. (2013). *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. İstanbul.

YARARLANILAN WEB SİTELERİ

Loi fédérale complétant le Code civil suisse (Livre cinquième: Droit des obligations). 30 Nisan 2014 <http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19110009/201401010000/220.pdf> adresinden erişildi.

Aktiengesetz (AktG). 7 Mayıs 2014 <http://www.buzer.de/gesetz/4702/> adresinden erişildi.

Handelsgesetzbuch 7 Mayıs 2014 <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/hgb/gesamt.pdf> adresinden erişildi.

German Corporate Governance Code 08 Mayıs 2014 http://www.dcgk.de/files/dcgk/usercontent/en/download/code/D_CorGov_final_2013.pdf adresinden erişildi.

Deutscher Corporate Governance Kodex 8 Mayıs 2014 http://www.dcgk.de/files/dcgk/usercontent/de/download/kodex/D_CorGov

Endfassung_2013.pdf adresinden erişildi.

Filiales suisses vs. Succursales suisses :

Aspects juridiques et fiscaux 08 Mayıs 2014 http://www.unige.ch/droit/mbl/upload/pdf/M_moire_MBL_-_Genevi_ve_Siffert.pdf adresinden erişildi.

Deutscher Corporate Governance Kodex 5 Haziran 2014 http://www.atterra.de/public/download/ANT-DCGK_2010_CorGov.pdf adresinden erişildi.

KISALTMALAR CETVELİ

AktG	: Deutsches Aktiengesetz (Alman Anonim Şirketler Kanunu)
Art	: Article
CO	: Code des Obligations suisse (İsviçre Borçlar Kanunu)
HGB	: Handelsgesetzbuch
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu

